

GEDIGEN: Hovedbygningen har en grunnflate på hele 600 kvadratmeter. 1.200 kvadratmeter boligareal er på ingen måte noen drømmebolig for familien Hermansen.

Det var en gang

Hovedbygningen på Sælid er som tatt ut av et eventyr. Det stor-slåtte herskapshuset kneiser på bakkekammen og vitner om en storhetstid og velstand. Men forfallet kaster en skygge over det hele.

Storhetstiden og rikdommen kom til Sælid gård på begynnelsen av 1800-tallet. Brenneriet på Sælid produserte ti prosent av spriten i Norge. Den prisbelønte Sælid-akevitten førte stor rikdom til garden. Andreas Sæhlie, tredje generasjon på

garden, stortingsmann og spritgründer med utdanning og fartstid utenlands førte garden inn i en storhetstid. Rikdommen kom til syne i hovedbygningen som sto ferdig i 1850.

Storhetstiden

Hovedbygningen ble et symbol som kunne ta pusten fra de fleste. Eieren Andreas Sæhlie ville vise at på Hedmarken var man fullt på høyde med de rike i både Kristiania og de europeiske storbyene. Det ble ikke spart på noe verken ute eller inne. Det var parkanlegg med egen kjeglebane. Vinranker i drivhuset og over hundre personer hadde det daglige virke på gården.

Tre bordsettinger måtte til ved hvert måltid. En i drengestua for fjøsfolket, en i folkestua for tjenerskapet og en i spisestua for

herskapet.

Brennerivirksomheten var den store pengemaskinen. I tillegg hadde garden 350 storfe og 1.800 mål innmark. Hovedbygningen ble selve symbolet på rikdommen og suksessen til den driftige Andreas Sæhlie og gardens rikdom. Herskapshuset strålte med kunstferdige tapeter og takmalerier. Gipsrosetter og stukkatur spilte på lag med utsøkte interiørdetaljer og flotte møblement. Ingen skulle være i tvil. Herskapet på Sælid rådet over en stor rikdom.

Med opprettelsen av Vinmonopolet forsvant de store inntektene. Senere forsvant store deler av jordvegen. Fjøset ble tomt for dyr. Herskapshuset, med så mange ovner at de hadde ei tjenestejente ikke hadde andre oppgaver enn å fyre,

begynte å falme og gjør det fortsatt.

Nåtiden

I dag huser den staselige hovedbygningen bare dagens herskap. En familie på fire. Astrid Holm Hermansen, åttende generasjon gardbruker, bor i barndomshjemmet sammen med ektemannen Jan Thore og to barn.

Garden med 600 mål dyrket mark og 700 mål skog gir ikke inntekter nok. Både Astrid og ektemannen har arbeid utenfor gården. De bor bare i et lite hjørne av herskapshuset med 1.200 kvadratmeter boflate fordelt over to etasjer. I tillegg kommer kjeller og loft.

Ballsalen, Kongerommet, Biblioteket, Sommerstua og de andre rommene vitner fortsatt om gardens storhetstid, men

stråler ikke lenger. Dagens herskap på Sælid lider ingen nød, men er først og fremst rike på en ting. Uløste vedlikeholdsoppgaver. De står nærmest i en uendelig kø fra kjeller til loft.

– Jeg eier ikke alt dette, men forvalter det for kommende generasjoner og framtiden, fastslår Astrid og ber oss med inn for å se på kulturarven, staslighetene og ikke minst forfallet som brer om seg.

– Brer om seg

– Mor fikk renoverert og pusset opp salen her i andre etasje. Nå bare drøyt ti år senere begynner taket å flasse. Det er ikke bare å male det opp igjen for det er brukt teknikker her ingen lenger behersker, forteller Astrid og tar oss med inn i Kongerommet.

– Her faller det ned deler fra

Hedmarken-seminar om

– Det er fortvilende å se forfallet, sier Sjur Harby. Hamarsingens er på landsturné med foredrag om forfallet av norske gårder og kulturminner.

– Den norske riveiveren er helt meningsløs. Den kvaliteten på bygningsmassen som landbruker rår over, og de mulighetene som ligger der, er noe helt annet enn det vi ser på nybyggene som popper opp.

Urealiserte verdier?

– En gammel, ærverdig låve vil kanskje koste 10.000 – 15.000 kroner per kvadratmeter å rehabilitere i forhold til et nybygg, hvor prisen kan bli det

Sjur Harby i Diesen Kolonial.

dobbelte. Da må man se potensial og tenke nytt rundt bruken av gamle bygg i norske bygder, sier en engasjert Harby.

Harby har fundert lenge på hvilke urealiserte verdier som ligger i gammel bygningsmasse på Hedmarken.

– Kan dette igjen bli motorer i lokalsamfunnet om vi får inn nytenkere og gründere?

Ble oppslag

Det hele startet med en artikkelserie i Aftenposten.

– Aftenposten hadde rett etter påske noen artikler på trykk om hvordan det står til på de aller største gårdene på Hedmarken, og avisen satte dermed et bredt søkelys på kulturminner og kulturarv. Ikke bare ble det forsideoppslag, men saken på nettsidene fikk ti ganger så mange treff som de normalt har på kultursaker. Det fortalte meg at kulturarv, bygningsarv og landbruk berører langt flere folk enn man kan få inntrykk av når man hører samfunnsdebatter ellers, forteller Harby.

Dermed valgte han å følge opp Aftenposten-artiklene med en egen seminarrekke kalt

STAS: Ballsalen på Sælid trekkes ofte fram, men den staselige Sommerstua er enda mer imponerende. Rommet vitner ikke bare om svunnen storhet. Det er like mye en dokumentasjon på gamle handverkstradisjoner og kunnskap vi ikke lenger behersker.

